

Soạn bài Chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong văn tự sự Ngữ Văn lớp 10 tập 1

Khái niệm về chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong văn tự sự

- Tự sự (kể chuyện) là phương thức trình bày một chuỗi các sự việc, sự việc này dẫn đến sự việc kia, cuối cùng dẫn đến một kết thúc, thể hiện một ý nghĩa.
 - Sự việc là cái xảy ra được nhận thức có ranh giới rõ ràng, phân biệt với những cái xảy ra khác.
 - Sự việc tiêu biểu là những sự việc quan trọng góp phần hình thành cốt truyện.
 - Một sự việc có nhiều chi tiết. Chi tiết có thể là một lời nói, một cử chỉ, một hành động, một hình ảnh,...
- =>Chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu là khâu quan trọng trong quá trình viết hoặc kể lại một câu chuyện.

Cách chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu

Soạn Câu 1 trang 62 SGK Ngữ Văn 10 tập 1

a. Trong Truyện An Dương Vương và Mị Châu – Trọng Thủy, tác giả dân gian kể:

- Chuyện về tình cha con
 - Chuyện về tình vợ chồng chung thủy
 - Chuyện về công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước của cha ông ta xưa
- =>Ba chuyện đan lồng vào nhau.

=>Chuyện về công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước của cha ông ta xưa là mạch văn chính của toàn bộ truyện

b.

- Sự việc Trọng Thủy và Mị Châu chia tay nhau là một sự việc tiêu biểu.
- Trong sự việc này có hai chi tiết tiêu biểu là những mốc quan trọng dẫn dắt sự phát triển của truyện.

- + Chi tiết 1 là sự báo trước về cuộc chiến tranh sẽ xảy ra.
- + Chi tiết 2 logic với phần sau của truyện.
- + Giả sử bỏ chi tiết Mị Châu rắc lông ngỗng câu chuyện sẽ không nổi tiếp được.

Soạn Câu 2 trang 62 sách giáo khoa Ngữ Văn lớp 10 tập 1

Hãy tưởng tượng mình là con trai Lão Hạc để kể lại câu chuyện ngày trở về quê hương thăm mộ cha

Có thể kể tiếp câu chuyện anh con trai lão Hạc trở về theo gợi ý sau:

- Anh con trai về, nghe ông Giáo kể về cha:
- + Lão Hạc đau khổ khi phải bán con chó vàng.
- + Làng mất vé sợi, lão Hạc phải ăn củ chuối, sung luộc để sống.
- + Lão hạc bòn vườn lấy tiền gửi ông giáo để lo việc tang ma.
- + Cái chết đau đớn đầy tự trọng của lão Hạc.
- + Ông Giáo trao kỉ vật cho cậu con trai.

Soạn SGK Ngữ Văn lớp 10 tập 1 Câu 3 trang 62

Những công việc cần thiết khi chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong bài văn tự sự:

- Xác định mục đích của việc lựa chọn
- Xác định đề tài của văn bản
- Dự kiến cốt truyện
- Chia cốt truyện thành các đoạn, mỗi đoạn chọn một vài sự việc, chi tiết tiêu biểu nổi bật.

Luyện tập chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong văn tự sự

Soạn Câu 1 sách giáo khoa Ngữ Văn 10 tập 1 trang 63 - 64

a.

- Sự việc hòn đá xấu xí được xác định là rơi từ vũ trụ xuống là một sự việc tiêu biểu của văn bản, vì vậy không thể lược bỏ sự việc này được.

+ Sự việc đó là bước ngoặt cho toàn bộ câu chuyện.

+ Sự việc này tạo ra nội dung tư tưởng của bài văn.

+ Sự việc này làm đổi thay tiến trình của truyện.

b. Bài học rút ra:

- Khi lựa chọn sự việc và chi tiết tiêu biểu cần cân nhắc kĩ càng và thận trọng

- Các sự việc, chi tiết được chọn phải góp phần dẫn dắt cốt truyện, tô đậm tính cách nhân vật và làm nổi bật chủ đề, tư tưởng của bài văn.

Soạn Câu 2 trang 63 - 64 SGK Ngữ Văn lớp 10 Tập 1

- Trong đoạn trích Uy – lít – xơ trở về, tác giả Hô – me – rơ đã kể lại toàn bộ quá trình Pê – nê – lốp thử thách Uy – lít – xơ trước khi hai người chính thức nhận ra nhau.

- Ở cuối đoạn, tác giả có kể một sự việc quan trọng đó là việc Pê – nê – lốp chính thức nhận ra Uy – lít – xơ.

- Chi tiết:

+ Gian phòng của hai vợ chồng được xây quanh cây ô – liu.

+ Góc cây được đẽo thành một chiếc chân giường làm thành chiếc giường bất di bất dịch...

- Đoạn kể này có thể coi là một thành công của Hô – me – rơ, Vì:

+ Nó độc đáo, bất ngờ, logic làm nổi bật vẻ đẹp, phẩm chất của các nhân vật sử thi.

+ Tạo ra sự hấp dẫn, li kì, kích thích sự tò mò của người đọc.

Soạn SGK Ngữ Văn 10 bài Chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong văn tự sự

- Để viết một bài văn tự sự cần lựa chọn các sự việc chi tiết tiêu biểu

- Sự việc chi tiết tiêu biểu có tác dụng dẫn dắt câu chuyện tô đậm tính cách nhân vật, thể hiện chủ đề câu chuyện

Khái niệm chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong văn tự sự

Cách chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu

Trả lời câu hỏi

a. Truyện kể về

- Công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước: tác giả dân gian muốn giải thích một cách "nhẹ nhàng" nỗi đau mất nước và nhấn mạnh tinh thần cảnh giác, phê phán tính chủ quan trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.
- Tình vợ chồng.: mối tình ngang trái của Trọng Thủy - Mị Châu
- Tình cha, con: nỗi đau đớn của người cha khi dứt ruột kết liễu đứa con mình.

b, Đó là những chi tiết tiêu biểu. Vì

- Nó tạo ra sự liên mạch cho cốt truyện, giúp bộc lộ tính cách nhân vật.
 - Hai chi tiết mở ra bước ngoặt, sự việc mới, tình tiết mới
- + Chi tiết Trọng Thủy hỏi Mị Châu: Ta lại tìm nàng, lấy gì làm dấu? ⇒ là sự báo trước về cuộc chiến tranh sẽ xảy ra.
- + Chi tiết Mị Châu đáp lời: Thiếp có áo lông ngỗng, đi đến đâu sẽ rút lông ngỗng rắc ở ngã ba đường ⇒ dẫn đến các chi tiết sau như: Trọng Thủy theo dấu lông ngỗng để đuổi theo An Dương Vương và hai cha con An Dương Vương cùng đường.
- Nếu thiếu những chi tiết này câu chuyện sẽ dừng lại, kém phần ý nghĩa.

Chọn sự việc kể lại với các chi tiết tiêu biểu

Hãy tưởng tượng mình là con trai Lão Hạc để kể lại câu chuyện ngày trở về quê hương thăm mộ cha

Tôi cùng ông giáo ra thăm mộ cha tôi. Ngôi mộ nằm ở nghĩa trang của làng phủ đầy cỏ xanh. Tôi chạy vội đến ôm nắm mồ của cha mà bật lên khóc nức nở. Tôi thầm nói: "Cha ơi! Con về rồi này. Con xin lỗi đã không nghe lời cha, con thật là

bất hiểu vì đã không báo hiếu cha ngày nào cả...". Nhưng tất cả đã là muộn màng. Cha tôi không còn trên cõi đời này nữa. Ông giáo lại gần khuyên nhủ, an ủi tôi. Sau đó tôi cùng ông giáo nhỏ cỏ thấp hương cho cha tôi. Tôi tự nhủ với lòng mình sẽ cố gắng trở thành con người có ích cho xã hội và không phụ lòng kì vọng của bố tôi.

Cách chọn sự việc chi tiết tiêu biểu cho bài văn tự sự

- Xác định đề tài, chủ đề của bài văn
- Dự kiến cốt truyện
- + Mở đầu – diễn biến – kết thúc
- + các sự việc phải liên kết với nhau, xây dựng tuyến nhân vật để triển khai cốt truyện
- Triển khai các sự việc bằng các chi tiết
- + Xây dựng các chi tiết lớn, các biến cố nhỏ,
- + cách giải quyết vấn đề

Hướng dẫn soạn bài chọn sự việc chi tiết tiêu biểu cho bài văn tự sự

Soạn SGK Ngữ Văn 10 tập 1 Câu 1 trang 63

a. Không thể bỏ qua sự việc "hòn đá xấu xí được xác định là rơi từ trên vũ trụ xuống" vì

- Chi tiết này có vai trò chuẩn bị cho sự việc ở phần kết thúc đoạn.
- Nó tạo ra nội dung tư tưởng cho bài văn: nếu không có sự việc ấy thì chắc người làng và đám trẻ kia sẽ không bao giờ "nhận ra" vẻ đẹp của hòn đá.

b. Từ sự việc này có thể rút ra bài học:

- Khi lựa chọn sự việc và chi tiết tiêu biểu để kể chuyện hoặc để viết bài văn tự sự cần cân nhắc kĩ càng và thận trọng.
- Các sự việc chi tiết được chọn, phải đảm bảo yêu cầu về sự quan trọng và nổi bật, phải góp phần dẫn dắt cốt truyện, phải tô đậm tính cách của nhân vật, tạo ra sự hấp dẫn và tập trung vào chủ đề của bài văn.

Soạn Câu 2 sách giáo khoa Ngữ Văn lớp 10 trang 64

- Hô-me-rơ kể chuyện: cuộc gặp mặt của Uy-lít-xơ với người vợ sau hai mươi năm xa cách.

- Trong phần cuối của đoạn trích có một sự việc quan trọng: Hô-me-rơ đã tưởng tượng ra cảnh "người đắm tàu" để so sánh với tâm trạng của Pê-nê-lốp khi nhận ra chồng mình.

⇒ Đây là một thành công trong nghệ thuật kể chuyện sử thi của Hô-me-rơ, vì chi tiết này lột tả được tâm trạng, bản chất của nàng Pê-nê-lốp, gây được cảm xúc mạnh mẽ cho người đọc.

Soạn bài Chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong văn tự sự Ngữ Văn 10 tập 1**KIẾN THỨC CƠ BẢN**

Sự việc là "cái xảy ra được nhận thức có ranh giới rõ ràng, phân biệt với những cái xảy ra khác" (Theo Từ điển tiếng Việt).

Sự việc tiêu biểu là những mốc quan trọng góp phần hình thành bố cục, từ đó dẫn dắt câu chuyện, từng bước hoàn chỉnh văn bản.

Mỗi sự việc tiêu biểu bao gồm một số chi tiết đặc sắc. Chi tiết có thể là một lời nói, một cử chỉ, một hành động của nhân vật... Những chi tiết đặc sắc tập trung thể hiện rõ nét sự việc tiêu biểu.

Muốn chọn được chi tiết, sự việc tiêu biểu khi viết bài văn tự sự, trước hết cần nắm được yêu cầu của đề văn. Cần phải hình dung được cốt truyện, các nhân vật và quan hệ của chúng. Các chi tiết, sự việc đưa vào bài văn có thể do ta đọc, hoặc tự phát hiện, hoặc ghi lại trong cuộc sống nhưng nhất thiết phải nổi bật, hấp dẫn, tô đậm tính cách nhân vật và tập trung biểu hiện tư tưởng chủ đề của bài văn.

RÈN KĨ NĂNG

a) Trong "Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy", tác giả dân gian kể:

- Chuyện về tình cha con: là câu chuyện về nỗi đau đớn của người cha khi dứt ruột kết liễu đứa con mình vì cô công chúa ngây thơ đã vô tình có tội với dân với nước.

- Chuyện về tình vợ chồng chung thủy: là câu chuyện về mối tình ngang trái nhưng son sắt thủy chung của Trọng Thủy - Mị Châu. Hai vợ chồng tuy đứng ở hai bên chiến tuyến nhưng tình cảm của họ vẫn vô cùng sâu nặng. Vì thế mà họ đã sống chết thủy chung với lời thề.
- Chuyện về công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước của cha ông ta xưa: trong câu chuyện này, tác giả dân gian muốn giả thích một cách "nhẹ nhàng" nỗi đau mất nước và nhấn mạnh tinh thần cảnh giác, phê phán tính chủ quan trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

b) Sự việc Trọng Thủy và Mị Châu chia tay nhau là một sự việc tiêu biểu trong truyền thuyết này. Trong sự việc ấy có hai chi tiết được coi là quan trọng. Chi tiết Trọng Thủy hỏi Mị Châu: "...Ta lại tìm nàng, lấy gì làm dấu?" và chi tiết Mị Châu đáp lời: "Thiếp có áo lông ngỗng, đi đến đâu sẽ rút lông ngỗng rắc ở ngã ba đường". Hai chi tiết này đều là những mốc quan trọng góp phần vào việc dẫn dắt sự phát triển của câu chuyện. Chi tiết 1 như là sự báo trước về cuộc chiến tranh sẽ xảy ra. Còn chi tiết 2 logic với phần sau của truyện. Có chi tiết này mới có chuyện Trọng Thủy biết dấu đuổi theo, cha con An Dương Vương cùng đường và đều phải tìm đến cái chết.

Giả sử ta bỏ không kể sự việc này hoặc bỏ chi tiết "Mị Châu rắc lông ngỗng" thì câu chuyện chắc chắn sẽ không tiếp nối được. Bởi sự việc ấy và chi tiết này là tiền đề cho các sự việc và chi tiết tiếp theo.

Có thể kể tiếp câu chuyện anh con trai lão Hạc trở về theo gợi ý sau:

Hãy tưởng tượng mình là con trai Lão Hạc để kể lại câu chuyện ngày trở về quê hương thăm mộ cha

Anh con trai về, nghe ông giáo kể về cha.

Sự việc trọng tâm là ông lão đã sống như thế nào và ông lão đã giữ mảnh vườn ra sao? Có thể kể các chi tiết :

- Lão Hạc đau khổ khi phải bán chú chó vàng
- Làng mất về sọt, Lão Hạc phải ăn củ chuối, sung luộc để sống.
- Lão Hạc bòn tiền gửi ông giáo để lo việc tang ma.
- Cái chết đau đớn đầy tự trọng của Lão Hạc.
- Ông giáo trao kỉ vật cho cậu con trai.

Cùng ông giáo, anh con trai xúc động ra viếng mộ cha. Có thể kể theo các chi tiết:

- Nói với cha về những năm tháng vất vả của đời mình.

- Ân hận vì đã bỏ ra đi.
- Hứa với cha sẽ sống sao cho xứng đáng với sự hi sinh của cha.

Anh con trai lão Hạc gửi lại ông giáo những di vật và ra đi.

Sự việc chính là giải thích cho ông giáo nghe lí do của cuộc ra đi. Chọn các chi tiết kể sau:

- Cảm ơn ông giáo vì đã quan tâm giúp đỡ cha mình.
- Kể cho ông giáo biết anh đã giác ngộ và là một người cách mạng.
- Xin gửi lại ông giáo những kỉ vật của cha để lại tiếp tục ra đi chiến đấu.
- Hứa hẹn ngày về.

Chú ý: Chúng ta vẫn có thể sáng tạo bằng cách nghĩ ra cốt truyện khác hay lựa chọn những sự việc, chi tiết tiêu biểu khác để thêm vào. Ví như ở sự việc thứ nhất, trong cốt truyện nêu trên có thể thêm việc ông giáo phải quyết tâm chiến đấu thế nào với bọn địa chủ thì mới giữ cho được mảnh vườn đến hôm nay. Hoặc ở sự việc thứ ba, có thể kể ra lí do tại sao anh con trai lại đi theo cách mạng (gặp một người cách mạng cùng cảnh ngộ ở đồn điền cao su. Anh được giúp đỡ, hiểu ra và đi theo làm cách mạng,...) xin lưu ý, sự sáng tạo không có nghĩa là cứ phải nghĩ ra một cốt truyện hoàn toàn mới. Điều quan trọng tạo nên sự khác nhau ấy chính là ở các sự việc, chi tiết tiêu biểu, cái được ta lựa chọn và sắp xếp theo một trình tự thế nào.

Những công việc cần thiết khi chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong bài văn tự sự:

- Xác định mục đích của việc lựa chọn (để kể lại, để viết bài văn tự sự hoặc để làm dẫn chứng cho một việc làm nào đó...).
- Xác định đề tài của văn bản: Kể về một trận đánh, về tình mẹ con, vợ chồng..vv..kể về một tấm gương người tốt hoặc kể về cả về một cuộc đời với nhiều mối quan hệ vô cùng phức tạp...
- Dự kiến cốt truyện
 - Cốt truyện truyền thống, thường gồm các phần: Trình bày, khai đoạn (thắt nút), phát triển, đỉnh điểm (cao trào) và kết thúc (mở nút).
 - Cốt truyện phóng khoáng kiểu hiện đại: Là cốt truyện không theo lôgic kể trên, có thể đảo lộn hoặc thiếu một phần nào đó hoặc có loại tự sự mà không có... chuyện (chỉ miêu tả những dòng cảm xúc).

Dù kể theo cách nào thì người kể (người viết) cũng cần chú ý chuẩn bị các yếu tố cấu thành truyện như: Đề tài, bố cục, các sự việc, chi tiết tiêu biểu, các nhân vật (chính, phụ), diễn biến câu chuyện và kết quả.

Cuối cùng ta hãy chia cốt truyện thành các đoạn, mỗi đoạn chọn một vài sự việc, chi tiết tiêu biểu nổi bật. Công việc này đòi hỏi ta phải quan sát và suy ngẫm, phải khôi phục những ấn tượng đặc biệt mà ta đã đọc hay học được trong sách vở, trong cuộc sống. Đồng thời phải biết điều phối chúng sao cho cân xứng trong suốt cả bài văn.

a) Sự việc "Một hôm, có nhà thiên văn về làng...chở hòn đá đi" là một sự việc quan trọng. Vì vậy khi kể rõ ràng không thể lược bỏ được sự việc này. Trong câu chuyện, nó chính là bước ngoặt cho toàn bộ những gì đang và đã diễn ra. Nếu không có sự việc ấy thì chắc người làng và đám trẻ kia sẽ không bao giờ "nhận ra" vẻ đẹp của hòn đá. Nó chắc sẽ vẫn cứ nằm đấy xấu xí, xù xì và vô dụng mà thôi sự việc này làm đổi thay tiến trình của truyện. Đồng thời, chính nó tạo ra nội dung tư tưởng của bài văn.

b) Từ sự việc này có thể rút ra bài học: Khi lựa chọn sự việc và chi tiết tiêu biểu để kể chuyện hoặc để viết bài văn tự sự cần cân nhắc kĩ càng và thận trọng. Các sự việc chi tiết được chọn, phải đảm bảo yêu cầu về sự quan trọng và nổi bật, phải góp phần dẫn dắt cốt truyện, phải tô đậm tính cách của nhân vật, tạo ra sự hấp dẫn và tập trung vào chủ đề của bài văn.

Trong đoạn trích "Uy-lít-xơ trở về", tác giả Hô-me-rơ đã kể lại toàn bộ quá trình Pê-nê-lốp thử thách Uy-lít-xơ trước khi hai người chính thức nhận ra nhau bằng "chìa khoá" là chiếc giường bí mật. Trong màn đoàn tụ ấy, ở cuối đoạn, tác giả có kể một sự việc quan trọng đó là việc Pê-nê-lốp chính thức nhận ra Uy-lít-xơ. Trong sự việc này các chi tiết tiêu biểu là các chi tiết miêu tả chiếc giường đặc biệt (gian phòng của hai vợ chồng được xây quanh cây cảm lăm, gốc cây được đẽo thành một chiếc chân giường làm thành chiếc giường bất di bất dịch...). Đoạn kể này có thể coi là một thành công trong nghệ thuật kể chuyện sử thi của Hô-me-rơ. Nó độc đáo, bất ngờ và lôgic bởi nó làm tô lên vẻ đẹp tính cách và phẩm chất của các nhân vật sử thi. Lối kể này cũng tạo ra sự hấp dẫn li kì. Vì thế mà nó lôi cuốn, giục giã tính tò mò và sự quan tâm khám phá của người đọc sách.